
VERENIGING *voor*
REVALIDATIE *bij*
SLECHTZIENDHEID Postbus 10417, 6000 GK Weert

Goed zicht op beeldschermen

&

**Slecht zien en toch autorijden:
Kan dat?**

Symposiumbundel 2012

Een uitgave van de
Vereniging voor Revalidatie bij Slechthziendheid

Onder redactie van
W.J.M. van Damme & J.J. Neve

© Copyrights (2014): Vereniging voor Revalidatie bij Slechtziendheid.
Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden in welke vorm of met welke middelen dan ook zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN/EAN: 978-90-79314-05-8

Kostprijs: € 7,50

(Deze editie wordt kosteloos verspreid onder de leden van de Vereniging voor Revalidatie bij Slechtziendheid. Leden kunnen een full-color exemplaar inzien op de website van de vereniging www.vvrbs.nl. Andere geïnteresseerden kunnen het boek bestellen door de kostprijs over te maken op rekeningnummer NL05INGB0007737329 t.n.v. de Penningmeester Vereniging voor Revalidatie bij Slechtziendheid te Voorburg o.v.v. de titel van het boek.)

VERENIGING *voor*
REVALIDATIE *bij*
SLECHTZIENDHEID

Postbus 10417, 6000 GK Weert

Goed zicht op beeldschermen

&

**Slecht zien en toch autorijden:
Kan dat?**

Symposiumbundel 2012

Een uitgave van de
Vereniging voor Revalidatie bij Slechthziendheid

Onder redactie van
W.J.M. van Damme & J.J. Neve

Voorwoord

“Wat in het vat zit verzuurt niet”, zullen we maar zeggen. De symposiumbundel van 2012 ligt eindelijk voor u en bevat een schat aan interessante ontwikkelingen op het gebied van revalidatie bij slechthoortheid in de laatste jaren.

Op 17 april 2012 werden beeldschermen centraal gesteld in het voorjaarssymposium. Het aantal soorten en afmetingen van beeldschermen is de laatste jaren explosief gegroeid. Dat is voor slechthoorende mensen aan de ene kant een ramp, aan de andere kant zijn de revalidatie-toepassingen óók gestegen. Waar de revalidatie vroeger toegespitst was op televisieschermen en computerschermen, wordt nu advies gevraagd voor tablets en smartphones.

In zijn lezing legde Gert Dobbe uit hoe adviezen voor hulpmiddelen bij televisiekijken en het lezen van de ondertiteling afgeleid kunnen worden uit gegevens van het visueel functie onderzoek. Overigens leidt het gebruik van hulpmiddelen niet altijd tot het beter volgen van het televisieprogramma, zo bleek uit onderzoek van Han Neve bij een groep oudere slechthoorenden. Hij liet zien dat een goed advies omtrent televisiekijken vraagt om het objectiveren, vergelijken en bespreken van de kijkprestaties. Welk onderzoeksprotocol je ook gebruikt, het advies voor beter televisiekijken blijft afhankelijk van vele parameters, zo bleek uit het “Grote TV-debat”, een nieuwigheid binnen de symposia. In dit debat kwamen voor- en nadelen van zowel telescoopsystemen als afstandverkortering en grote beeldschermen aan bod, ingebracht door Harry Jansen en Karel de Vries. Beeldschermen worden echter al lang niet meer alleen gebruikt om iets af te lezen. Ze vormen onderdeel van een multimodale interface tussen de wereld en de gebruiker. Timon van Hasselt liet zien hoe bijvoorbeeld tablets en smartphones een schat aan andere ondersteunende technieken bevatten waardoor de slechthoorende gebruiker minder afhankelijk is van de visuele informatie op het beeldscherm. Voor de revalidatie biedt dit ontzettend veel mogelijkheden.

In het najaarssymposium op 9 oktober 2012 werd de vraag gesteld of slecht zien en autorijden konden samengaan. Ruud Bredewoud liet zien dat dit inderdaad onder strikte voorwaarden toegestaan is. De eisen aan die medische rijgeschiktheid staan netjes in de wet beschreven. Hoe mensen zich daadwerkelijk gedragen in het verkeer is een andere zaak. Neuropsychologische factoren spelen daarbij een grote rol zo illustreerde Joost Heutink. Wie voldoet aan de eisen voor medische rijgeschiktheid kan met een verlaagde gezichtsscherpte plus een hulpmiddel tegenwoordig onder bepaalde voorwaarden toch de weg op met een auto. Wim van Damme gaf aan hoe het revalidatietraject er voor die chauffeurs uit ziet. Voor mensen met een hemianopsie kan een speciale training helpen om de kijkstrategie te optimaliseren. Deze training, ontwikkeld en uitgetest door Gera de Haan, heeft ook voordelen bij het autorijden. Wie desondanks niet meer mag autorijden omdat de visuele beperking te ernstig is, kan misschien toch nog de weg op, zij het met een ander, langzamer rijdend vervoermiddel dan de auto. Herman Talsma gaf een overzicht van wat er in Nederland mogelijk is aan langzaam gemotoriseerd verkeer en wat de verschillen in deze vervoersmiddelen zijn. Daarmee is gemotoriseerde mobiliteit voor veel slechthoorende mensen toch weer een stapje dichterbij gekomen.

Wij wensen u veel leesplezier!

Wim van Damme & Han Neve

Inhoudsopgave

	Pagina
<i>Goed zicht op beeldschermen</i> Voorjaarssymposium VRS op 17 april 2012 Uitnodiging	11
<i>Visuele eisen voor TV-kijken en lezen ondertiteling</i> Gert Dobbe [Koninklijke Visio]	13
<i>Ervaringen van slechtziende mensen bij TV-kijken</i> dr. Han Neve [Koninklijke Visio]	22
<i>Het grote televisiedebat:</i> Met “aanjagers” Harry Jansen [Beter Zien] en Karel de Vries [Koninklijke Visio]. Debatleider: Theo Blom [HU]	33
<i>Met Apple kun je alles: iPad, iPhone en andere nieuwe beeldschermtechnieken voor slechtziende mensen</i> Timon van Hasselt [Koninklijke Visio]	37
<i>Slecht zien en toch autorijden: Kan dat?</i> Najaarssymposium VRS op 9 oktober 2012 Uitnodiging	47
<i>Visuele eisen aan rijgeschiktheid</i> drs. Ruud Bredewoud [CBR]	49
<i>Rijgedrag en neuropsychologische factoren</i> dr. Joost Heutink [Koninklijke Visio/RuG]	69
<i>Autorijden met gedaalde gezichtsscherpte</i> dr. Wim van Damme [Koninklijke Visio]	91
<i>Autorijden met hemianopsie</i> drs. Gera de Haan [RuG]	97
<i>Slechtzien in het langzaam gemotoriseerde verkeer</i> drs. Herman Talsma [Koninklijke Visio]	105
Correspondentieadressen	109
Vereniging voor Revalidatie bij Slechtziendheid	111

